एकाइ १६ · आयाम

उत्तरकुञ्जिका · शिक्षकका लागि

पूर्णाङ्क ३१

अङ्क विभाजनमा दिइएका बुँदाका आधारमा अङ्क दिनुहोस्। फरक शब्दमा लेखिएको भए पनि उही कुरा भनेको उत्तर सही मानिन्छ।

१ शब्दार्थ

ज्ञान · ३

१. आभास → **ग.** छनक, झल्को, भान
२. नीरस → **क.** रस नभएको, खल्लो
३. उमङ्ग → **छ.** उत्साह, जोस
४. धपेडी → **ङ.** धेरै कामले हुने थकाइ, हतार
५. हताश → **ख.** आशा मरेको, निराश
६. एकाकीपन → **घ.** एक्लोपन

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

२ समावेशक शब्द

ज्ञान · २

उत्तर

क. फलफूल; ख. अन्न; ग. चाड; घ. नदी

अङ्क विभाजन

✓ प्रतिसमूह ०.५ का दरले ‘फलफूल’ र ‘अन्न’ छानेमा।
✓ प्रतिसमूह ०.५ का दरले ‘चाड’ र ‘नदी’ छानेमा।

३ ठिक कि बेठिक?

बोध · २

i. ✓ **ठिक**
ii. ✗ **बेठिक:** कथाकी ‘आमा’ याङ्जीकी सासू, कमलकी आमा हुनुहुन्छ।
iii. ✓ **ठिक**
iv. ✗ **बेठिक:** आमाले पुनर्विवाह स्विकारेर बिहेपछि पनि सँगै बस्नुपर्ने सर्त राख्नुभयो।

प्रत्येकको ०.५ अङ्क।

४ कथाको बोध

क. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ ‘म’ पात्र याङ्जीको (प्रथम पुरुष दृष्टिविन्दु) भनी लेखेमा।

ख. **अङ्क विभाजन** — ज्ञान · १

✓ घरेलु कामदार व्यवस्थापन गर्ने निजी कार्यालयमा भनी लेखेमा।

ग. **अङ्क विभाजन** — बोध · २

✓ बुहारीको खुसीका लागि पुनर्विवाह स्विकारेको उदारता लेखेमा।
✓ बुहारीप्रतिको माया र एक्लोपनको डर लेखेमा।

घ. **उत्तर**

आयाम भनेको कुनै कुरा हेर्ने एउटा पाटो वा कोण हो। समाजले सासूलाई प्रायः कडा र बुहारीको पुनर्विवाहको विरोधी ठान्छ, र विधवाले जीवनभर शोकमै बस्नुपर्छ ठान्छ। यो कथाले यही सम्बन्धलाई नयाँ आयामबाट देखाउँछ: सासूले बुहारीलाई छोरीझैँ माया गर्नुहुन्छ र उसको पुनर्विवाह स्विकार्नुहुन्छ। शन्तमायाको कथाले गरिब श्रमिक विधवाको जीवन पनि काम र साथले फेरिन सक्छ भन्ने अर्को आयाम देखाउँछ। आफैँ १९ वर्षदेखि विधवा रहेकी आमाले बुहारीलाई त्यही एक्लोपन भोग्न नदिनु पनि नारीको जीवनको नयाँ आयाम हो। यसरी कथाले विधवा, पुनर्विवाह र सासूबुहारीको सम्बन्धलाई परम्पराभन्दा फरक कोणबाट हेरेकाले ‘आयाम’ शीर्षक सार्थक छ।

Science Playground, काठुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

अङ्क विभाजन **प्रयोग · ४**

✓ आयाम शब्दको अर्थ (हेर्ने पाटो वा कोण) लेखेमा।

✓ सासूबुहारीको सम्बन्धलाई नयाँ कोणबाट देखाएको कुरा लेखेमा।

✓ शन्तमाया वा आमाको जीवनबाट अर्को आयाम देखाएमा।

✓ शीर्षकको सार्थकताबारे स्पष्ट निष्कर्ष दिएमा।

५ बोध प्रश्नोत्तर

उत्तर **बोध · ४**

क. उनी वर्षौंसम्म घरबाहिर निस्किनन्; जीवन एक्लो र निराश थियो।

ख. सासूको सिपको प्रशंसा गरेर र दिनहुँ सँगै गएर तालिममा पुऱ्याइन्।

ग. पसलमा सिलाइ गर्छिन्; गाउँका विद्यार्थीको पोसाक उनकै पसलमा सिलाइन्छ।

घ. दुवैमा सासू र बुहारीबिच आमाछोरीको जस्तो माया छ, र परिवारको साथले विधवाको जीवनमा नयाँ उज्यालो आएको छ।

अङ्क विभाजन

✓ क: घरबाहिर ननिस्किने एक्लो जीवन लेखेमा।

✓ ख: प्रशंसा गरेर र सँगै गएर पुऱ्याएको लेखेमा।

✓ ग: सिलाइ पसल चलाउने काम लेखेमा।

✓ घ: सासूबुहारीको माया वा विधवाको नयाँ जीवनसँग जोडेमा।

६ वाक्य संश्लेषण

उत्तर **प्रयोग · २**

क. दिदी बजार गएर तरकारी किनी घर फर्किन्।

ख. पानी पऱ्यो, त्यसैले खेलमैदान हिलो भयो।

अङ्क विभाजन

✓ अघिल्ला क्रियालाई असमापिका बनाई एउटै मुख्य क्रियापदसहित क लाई सरल वाक्यमा जोडेमा।

✓ ‘त्यसैले’ जस्तो निरपेक्ष संयोजकले अर्थ नबदली ख लाई संयुक्त वाक्यमा जोडेमा।

७ वाक्य विश्लेषण

उत्तर **प्रयोग · २**

हजुरबुबा बिहानै उठ्नुभयो। उहाँले बर्गैंचामा पानी हाल्नुभयो। उहाँ मन्दिर जानुभयो।

अङ्क विभाजन

✓ ‘उठेर’ र ‘हाली’ लाई पूरा क्रियापद बनाएर छुट्टाछुट्टै वाक्य बनाएमा।

✓ हरेक वाक्यमा कर्ता र आदरअनुसारको क्रियापद मिलाएमा।

८ कथा लेखन

उत्तर

दोस्रो बिहानी

हरिमाया तिस वर्ष विद्यालयको चौकीदार भइन्। अवकाश पाएपछिको पहिलो बिहान उनी सधैँझैँ पाँच बजे उठिन्, तर जानुपर्ने कतै थिएन। आँगनमा बसेर उनले लामो सास फेरिन्, “अब मेरो के काम?”

दिनहरू नीरस हुँदै गए। एक दिन छिमेकको सानो रमेश रुँदै आयो; उसले पढेको कुरा बुझेको थिएन र आमाबुबा खेतमा थिए। हरिमायाले उसलाई आफ्नो पिँढीमा बसालिन्। तिस वर्ष कक्षाकोठाको ढोकाबाट सुनेका पाठ उनलाई अझै याद थिए।

भोलिपल्ट रमेशसँग अर्का दुई जना आए। एक महिनापछि पिँढीमा दश जना बालबालिका हुन थाले। गाउँलेले एउटा कालोपाटी किनिदिए।

अहिले हरिमाया बिहान पाँच बजे फेरि हतारमा उठ्छिन्। उनी भन्छिन्, “पहिलो बिहानी जागिरले दियो, दोस्रो बिहानी यी केटाकेटीले।” जीवनमा काम सकिँदैन, बाटो मात्र फेरिन्छ।

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking

अङ्क विभाजन **प्रयोग · ४**

- ✓ शीर्षक सुहाउँदो पात्र र परिवेशको परिचय दिएमा।
- ✓ द्वन्द्व र घटनालाई क्रमैसँग विस्तार गरेमा।
- ✓ समाधान र स्पष्ट सन्देश दिएमा।
- ✓ संवाद वा भावसहित वाक्य गठन, वर्णविन्यास र शब्दसीमा मिलेमा।

९ सोच्नुहोस्

उत्तर **उच्च दक्षता · ४**

मनको कुरा भन्न गाह्रो हुनुका धेरै कारण छन्। परिवारले नराम्रो मान्ला, रिसाउला वा मायामा कमी आउला भन्ने डर हुन्छ। समाजले के भन्ला भन्ने चिन्ता पनि हुन्छ; याङ्जीलाई विधवाको पुनर्विवाहलाई समाजले कसरी हेर्छ भन्ने डर थियो। परिवारमा खुलेर कुरा गर्ने बानी नहुँदा सानो कुरा पनि ठुलो लाग्छ। तर कुरा लुकाउँदा झुट थपिँदै जान्छ र विश्वास घट्छ; याङ्जीको झुटले आमाका आँखामा आँसु ल्यायो। यसको उपाय भनेको परिवारमा सानैदेखि खुलेर कुरा गर्ने वातावरण बनाउनु हो। अभिभावकले नरिसाई सुन्नुपर्छ र छोराछोरीले पनि साहस गरी समयमै सत्य भन्नुपर्छ। याङ्जीले अन्त्यमा साँचो कुरा भन्दा समाधान निस्क्यो; यसले खुलस्त कुराकानीको शक्ति देखाउँछ।

अङ्क विभाजन

- ✓ डर वा समाजको चिन्ताजस्ता कारण लेखेमा।
- ✓ कुरा लुकाउँदा झुट बढ्ने र विश्वास घट्ने हानि लेखेमा।
- ✓ परिवारमा खुला वातावरण बनाउने उपाय लेखेमा।
- ✓ याङ्जीले सत्य भन्दा समाधान निस्केको उदाहरणसहित निष्कर्ष दिएमा।

तहअनुसार अङ्क	ज्ञान	बोध	प्रयोग	उच्च दक्षता	**जम्मा**
अङ्क	७	८	१२	४	**३१**

Science Playground, काठ्न्जे, भक्तपुर
विद्यार्थीसहित भ्रमणको समय लिन: https://science-playground.com/booking